UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

8 päivänä joulukuuta 2011 *

Asiassa C-272/09 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla 15.7.2009 tehdystä valituksesta,

KME Germany AG, aiemmin KM Europa Metal AG, kotipaikka Osnabrück (Saksa),

KME France SAS, aiemmin Tréfimétaux SA, kotipaikka Courbevoie (Ranska), ja

KME Italy SpA, aiemmin Europa Metalli SpA, kotipaikka Firenze (Italia),

edustajinaan avvocato M. Siragusa, avocat A. Winckler, avvocato G. C. Rizza, advokat T. Graf ja avvocato M. Piergiovanni,

valittajina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

ja jossa vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään E. Gippini Fournier ja J. Bourke, avustajanaan solicitor C. Thomas, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit U. Lõhmus, A. Rosas (esittelevä tuomari), A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: E. Sharpston,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.10.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.2.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 KME Germany AG, aiemmin KM Europa Metal AG, KME France SAS, aiemmin Tréfimétaux SA ja KME Italy SpA, aiemmin Europa Metalli SpA (jäljempänä yhteisesti KME-konserni), vaativat valituksellaan unionin tuomioistuinta kumoamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-127/04, KME Germany ym. vastaan komissio, 6.5.2010 antaman tuomion (Kok., s. II-1167; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen, jolla vaadittiin valittajille [EY 81] artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/E-1/38.240 – Teollisuusputket) 16.12.2003 tehdyn komission päätöksen K(2003) 4820 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös) 2 artiklan c, d ja e alakohdassa määrättyjen sakkojen kumoamista tai niiden määrän alentamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 6.2.1962 annetun neuvoston [EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen N:o 17 (EYVL 1962, 13, s. 204) 15 artiklan 2 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 laskentayksikköä taikka tätä suurempi

mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [EY 81] artiklan 1 kohtaa tai [EY 82] artiklaa; taikka

b) rikkovat jotakin 8 artiklan 1 kohdan nojalla määrättyä velvoitetta.

Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto."

3 Asetuksen N:o 17 17 artiklassa säädettiin seuraavaa:

"Yhteisöjen tuomioistuimella on [EY 229] artiklassa tarkoitettu täysi harkintavalta tutkiessaan valitukset päätöksistä, joilla komissio on määrännyt sakon tai uhkasakon; se voi poistaa sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sitä."

4 Asetus N:o 17 kumottiin ja korvattiin perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1), jota sovelletaan 1.5.2004 lähtien. Asetuksen 31 artikla vastaa asetuksen N:o 17 17 artiklaa.

5 Komission tiedonannon, jonka otsikkona on "Suuntaviivat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa" (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) ja jota sovellettiin riidanalaisen päätöksen tekemishetkellä, johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”Näissä suuntaviivoissa esitettyjen periaatteiden tarkoituksena on varmistaa komission päätösten avoimuus ja objektiivisuus suhteessa yrityksiin kuin myös [unionin] tuomioistuimeen; samalla vahvistetaan lainsäätäjän komissiolle jättämä liikkumavara harkintavallalle, jonka perusteella komissio voi määrätä sakoksi enintään 10 prosenttia yrityksen kokonaisliikevaihdosta. Tätä liikkumavaraa on kuitenkin sovellettava yhtenäisen ja syrjimättömän politiikan linjan mukaisesti, joka vastaa kilpailusääntöjen rikkomisen estämiselle asetettuja tavoitteita.

Sakon uusi laskutapa perustuu tästedes jäljempänä esitettyyn kaavaan, joka pohjautuu perusmäärään, jota korotetaan raskauttavien olosuhteiden perusteella ja alennetaan lieventävien olosuhteiden perusteella.”

6 Suuntaviivojen 1 kohdan mukaan ”perusmäärä määritetään rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella. Ne ovat ainoat asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa vahvistetut perusteet”.

7 Suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan mukaan rikkomisen vakavuutta koskevan kriteerin mukaisessa arvioinnissa on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus. Rikkomiset jaetaan kolmeen luokkaan: vakavaa vähäisempiin, vakaviin ja erittäin vakaviin rikkomisiin.

8 Suuntaviivojen mukaan erittäin vakavia rikkomisia ovat muun muassa niin sanotut hintakartellit tai markkinoiden jakaminen horisontaalisin rajoituksin. Mahdollinen sakon perusmäärä on ”yli 20 miljoonaa [euroa]”. Suuntaviivoissa ilmaistaan tarve vaihdella tätä sakon perusmäärää, jotta voidaan ottaa huomioon rikkomisen laatu,

rikkomiseen syyllistyneiden todellinen taloudellinen kapasiteetti aiheuttaa vahinkoa muille talouden toimijoille ja erityisesti kuluttajille, sakon varoittava vaikutus sekä yritysten oikeudellinen ja taloudellinen tieto ja infrastruktuurit, jotka antavat niille mahdollisuuden arvioida paremmin toimintaansa mahdollisesti liittyviä rikkomisia. Suuntaviivoissa todetaan lisäksi, että jos rikkomiseen syyllistyy useita yrityksiä, voi olla tarpeen ottaa huomioon rikkomisten tapauskohtainen painoarvo ja siten kunkin yrityksen rikkomisen todellinen vaikutus kilpailuun erityisesti, kun samanlaisiin rikkomisiin syyllistyneet yritykset ovat huomattavan erikokoisia.

9 Rikkomisen keston perusteella suuntaviivoissa erotetaan toisistaan yleensä alle vuoden kestävä lyhytaikainen rikkominen, yleensä yhdestä viiteen vuotta kestävä keskipitkän ajan kestävä rikkominen ja pitkäaikainen rikkominen, jonka kesto on yleensä yli viisi vuotta. Suuntaviivojen mukaan viimeksi mainituille rikkomisille voidaan vahvistaa 10 prosentin lisämäärä kutakin vuotta kohden rikkomisen vakavuuden perusteella määrätystä määrästä. Lisäksi suuntaviivoissa säädetään pitkäaikaisia rikkomisia koskevasta tiukennetusta sakon määrän korottamisesta, jotta kilpailusääntöjen rikkojia rangaistaisiin tehokkaasti sellaisista rajoituksista, jotka ovat aiheuttaneet jatkuvia haitallisia vaikutuksia kuluttajille, ja jotta niitä kannustettaisiin ilmoittamaan rikkomisesta tai toimimaan yhteistyössä komission kanssa.

10 Suuntaviivojen 2 kohdan mukaan sakon perusmäärää voidaan korottaa raskauttavien olosuhteiden perusteella, kuten esimerkiksi sillä perusteella, että sama yritys tai samat yritykset syyllistyvät uudelleen samanlaatuiseen rikkomiseen. Suuntaviivojen 3 kohdan mukaan sakon perusmäärää voidaan alentaa lieventävien olosuhteiden perusteella, kuten esimerkiksi sillä perusteella, että yritys on passiivinen tai se on ainoastaan seurailijan asemassa rikkomisen toteuttamisessa tai on jättänyt käytännössä soveltamatta kilpailusääntöjen vastaisia sopimuksia tai menettelytapoja taikka on tehnyt todellista yhteistyötä menettelyissä, jotka koskevat sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä yhteistyötiedonanto) soveltamisalaan kuulumattomia tapauksia.

11 Suuntaviivat korvattiin 1.9.2006 alkaen suuntaviivoilla asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta (EUVL 2006, C 210, s. 2).

12 Yhteistyötiedonannossa määritellään ne edellytykset, joilla komission kanssa tämän suorittamissa kartelleja koskevissa tutkimuksissa yhteistyössä olleet yritykset voidaan vapauttaa sakoista tai niille määrättyjä sakkoja voidaan lieventää. Yhteistyötiedonannon B kohdan mukaan muun muassa sellaisen yrityksen, joka ilmoittaa komissiolle kartellista, ennen kuin komissio on päättänyt aloittaa tutkimuksen tilanteessa, jossa komissiolla ei jo ole riittäviä todisteita ilmoitetun kartellin olemassaolon todistamiseksi, tai joka ensimmäisenä esittää ratkaisevaa näyttöä kartellin olemassaolosta, sakon määrää alennetaan vähintään 75 prosentilla tai sakko voidaan jättää kokonaan määräämättä. Yhteistyötiedonannon D kohdan mukaan yritykselle voidaan myöntää 10–50 prosentin alennus sakkojen määrään muun muassa silloin, jos se toimittaa komissiolle ennen vastalauseiden tiedoksi antamista tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomisen todistamisessa.

13 Yhteistyötiedonanto korvattiin 14.2.2002 alkaen komission tiedonannolla sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa (EYVL 2002, C 45, s. 3). Komissio sovelsi kuitenkin nyt käsiteltävässä asiassa yhteistyötiedonantoa, koska asianomaiset yritykset ottivat komission kanssa yhteistyötä tehdessään huomioon mainitun yhteistyötiedonannon.

Asian tausta

14 Valittajat osallistuivat muiden kuparista ja kupariseoksista valmistettujen puolivalmiiden tuotteiden valmistajayritysten eli Wieland Werke AG:n sekä Outokumpu Oyj:n

ja Outokumpu Copper Products Oy:n (jäljempänä yhteisesti Outokumpu-konserni) kanssa kartelliin, joka koski hintojen vahvistamista ja markkinoiden jakamista teollisuusputkien markkinoilla ja tarkemmin ottaen hehkutettuina ja kerroksittain keloille käärittyinä toimitettavien kupariputkien markkinoilla.

15 Tarkastuksensa ja tutkimuksensa suoritettuaan komissio teki 16.12.2003 riidanalaisen päätöksen, jonka tiivistelmä julkaistiin 28.4.2004 Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL L 125, s. 50).

16 Nyt käsiteltävän valituksen kannalta merkitykselliset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antaman tuomion kohdat, joissa esitettiin yhteenvedonomaisesti riidanalaisen päätöksen sakon laskentaa koskeva osa, ovat seuraavat:

”11 Niiltä osin kuin on ensinnäkin kyse sakon perusmäärän laskentapohjan vahvistamisesta, komissio totesi, että kyseinen rikkominen, joka perustui hintojen vahvistamiseen ja markkinoiden jakamiseen, oli luonteeltaan erittäin vakava rikkominen ([riidanalaisen] päätöksen 294 perustelukappale).

12 Rikkomisen vakavuuden määrittämiseksi komissio otti huomioon myös sen, että kartelli kattoi koko Euroopan talousalueen (ETA) ([riidanalaisen] päätöksen 316 perustelukappale). Komissio tutki lisäksi rikkomisen todellisia vaikutuksia ja totesi, että kartellilla on ’kaiken kaikkiaan ollut vaikutusta markkinoilla’ ([riidanalaisen] päätöksen 314 perustelukappale).

– –

14 Komissio otti edelleen rikkomisen vakavuutta määrittäessään huomioon sen, että kupariset teollisuusputket ovat merkittävä teollisuudenala, jonka arvioitu markkina-arvo Euroopan talousalueella oli 288 miljoonaa euroa ([riidanalaisen] päätöksen 318 perustelukappale).

15 Komissio otti kaikki mainitut seikat huomioon ja totesi, että kyseistä rikkomista oli pidettävä erittäin vakavana ([riidanalaisen] päätöksen 320 perustelukappale).

– –

19 Neljänneksi komissio luokitteli rikkomisen – joka jatkui 3.5.1988–22.3.2001 – kestoltaan 'pitkäaikaiseksi'. Komissio päätti näin ollen korottaa asianomaisille yrityksille määrättyjen sakkojen laskentapohjaa 10 prosentilla kutakin sellaista vuotta kohti, jona nämä osallistuivat kartelliin. – –

– –

21 Kuudenneksi komissio totesi lieventävien seikkojen tarkastelun yhteydessä sen, että se olisi ilman Outokummun yhteistyötä voinut todeta rikkomista koskevan toiminnan jatkumisen ainoastaan neljän vuoden osalta, ja näin ollen se alensi sen sakon perusmäärää 22,22 miljoonalla eurolla, jotta sakon perusmäärä vastaisi sellaisen sakon määrää, joka Outokummulle olisi määrätty neljä vuotta kestäneestä rikkomisesta ([riidanalaisen] päätöksen 386 perustelukappale).

22 Seitsemänneksi ja viimeiseksi komissio alensi yhteistyötä koskevan – – tiedonannon D jakson mukaisesti Outokummun sakkoa 50 prosentilla, Wielandin sakkoa 20 prosentilla ja KME-konsernin sakkoa 30 prosentilla ([riidanalaisen] päätöksen 402, 408 ja 423 perustelukappale)."

Menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

17 Valittajat vetosivat viiteen kanneperusteeseen, jotka kaikki liittyivät valittajille määrätyn sakon määrän vahvistamiseen. Kanneperusteet perustuivat siihen, että kartellin todellinen vaikutus markkinoihin otettiin huomioon virheellisesti sakon

laskentapohjaa määritettäessä, teollisuudenalan, johon rikkominen vaikuttaa, koon epäasianmukaiseen arviointiin, sakon laskentapohjan virheelliseen korottamiseen rikkomisen keston perusteella, tiettyjen lieventävien olosuhteiden huomioon ottamatta jättämiseen ja siihen, että sakon määrää oli yhteistyötiedonannon perusteella alennettu liian vähän.

18 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kaikki nämä kanneperusteet ja siten kanteen kokonaisuudessaan.

Asianosaisten vaatimukset

19 KME-konserni vaatii valituksellaan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– unionin tuomioistuimelle esitetyt tosiseikat huomioon ottaen mahdollisuuksien mukaan kumoaa osittain riidanalaisen päätöksen ja alentaa KME-konsernille määrätyn sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jotka aiheutuvat tästä oikeudenkäynnistä ja oikeudenkäynnistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tai

– toissijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion, mukaan lukien ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja palauttaa asian kyseiseen tuomioistuimeen.

20 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa KME-konsernin korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitus

21 KME-konserni vetoaa viiteen valitusperusteeseen, jotka perustuvat erinäisiin oikeudellisiin virheisiin, jotka liittyvät kilpailusääntöjen rikkomisen markkinoihin kohdistuvaan vaikutukseen, liikevaihdon huomioon ottamiseen ja rikkomisen kestoon, valittajien yhteistyöhön sekä tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden loukkaamiseen.

Ensimmäinen valitusperuste, joka perustuu erinäisiin oikeudellisiin virheisiin, jotka liittyvät rikkomisen vaikutukseen markkinoihin

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

22 Valittajat toteavat, että niiden ensimmäinen valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 60–74 kohtaa. Kyseisiä tuomion kohtia edeltää yhteenveto asianosaisten lausumista ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kannanotto siihen, voidaanko tietyt kaksi uutta talouskatsausta, jotka valittajat olivat esittäneet sen osoittamiseksi, ettei rikkomisella ollut todellista vaikutusta markkinoihin, ottaa tutkittavaksi; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa tästä valituksenalaisen tuomion 59 kohdassa, että mainitut talouskatsaukset on otettava tutkittavaksi.

23 Valituksenalaisen tuomion 60–74 kohta kuuluvat seuraavasti:

”60 Niiltä osin kuin on kyse siitä, onko kyseinen kanneperuste hyväksyttävä, on todettava, että kantajat riitauttavat kyseisellä kanneperusteellaan sekä sen tavan, jolla komissio on arvioinut rikkomisen vakavuutta – –, että sen, että komissio on kohdellut asianomaisia yrityksiä eri tavalla niiden markkinaosuuksien perusteella – –.

61 Niiltä osin kuin on ensinnäkin kyse siitä, että kyseisiä yrityksiä on kohdeltu keskenään eri tavalla, [riidanalaiseen] päätökseen sisältyvistä komission esittämistä perusteluista käy ilmi muun muassa komission pyrkimys ottaa huomioon ’kunkin yrityksen erityinen painoarvo ja siten kunkin yrityksen sääntöjenvastaisen toiminnan todellinen vaikutus kilpailuun’ ([riidanalaisen] päätöksen 322 perustelukappale). On kuitenkin korostettava, että vaikka näyttöä rikkomisen todellisesta vaikutuksesta markkinoihin ei olisikaan saatavilla, komissiolla on oikeus kohdella yrityksiä eri tavalla riippuen niiden markkinaosuuksista kyseisillä markkinoilla, kuten [riidanalaisen] päätöksen 326–329 perustelukappaleessa todetaan.

62 Oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että kunkin asianomaisen yrityksen markkinaosuus niillä markkinoilla, joita kilpailua rajoittava käytäntö koskee, on objektiivinen seikka, joka toimii tarkkana mittarina sen vastuun osalta, joka kullakin yrityksellä on katsottava olevan niiltä osin kuin on kyse siitä, kuinka haitallinen mainittu käytäntö on tavanomaisen kilpailun kannalta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. II-1181, 197 kohta).

63 Vastaavasti rikkomisen vakavuuden arvioinnin osalta on myös todettava, että vaikka komissio ei olisi näyttänyt toteen, että kartellilla oli todellinen vaikutus markkinoihin, ei tällä olisi ollut merkitystä rikkomisen luokitteluun ’erittäin vakavaksi’ ja näin ollen sakon määrään.

64 Tältä osin on todettava, että yhteisön järjestelmästä, joka koskee seuraamusten määräämistä kilpailusääntöjen rikkomisen perusteella – sellaisena kuin kyseinen järjestelmä on pantu täytäntöön asetuksella N:o 17 ja sellaisena kuin sitä on oikeuskäytännössä tulkittu – ilmenee, että kartellien perusteella on luonnostaan määrättävä ankarimmat sakot. Kartellien mahdollinen todellinen vaikutus markkinoihin, eli muun muassa se, missä määrin kilpailun rajoittaminen on johtanut korkeampaan markkinahintaan kuin siihen, jota ilman kartellia olisi sovellettu, ei ole ratkaiseva tekijä määritettäessä sakkojen suuruutta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 100/80-103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.3.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 120 ja 129 kohta; asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok., s. I-4411, 33 kohta; asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9925, 68–77 kohta; asia C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 129 ja 130 kohta ja [em.] yhdistetyt asiat Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomion 225 kohta; ks. myös julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus asiassa C-283/98 P, Mo och Domsjö, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9855, I-9858, 95–101 kohta).

65 On todettava, että suuntaviivoista ilmenee, että sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joilla – kuten nyt esillä olevassa asiassa – pyritään erityisesti hintojen vahvistamiseen ja asiakkaiden jakamiseen, voidaan pelkästään luonteensa perusteella pitää ’erittäin vakavina’ rikkomisina ilman, että tällaista käyttäytymistä olisi tarpeen luonnehtia jollakin erityisellä vaikutuksella tai maantieteellisellä laajuudella. Tätä päätelmää tukee se seikka, että vaikka niiden rikkomisten, joita lähtökohtaisesti pidetään ’vakavina’, kuvauksessa mainitaan nimenomaisesti vaikutus markkinoihin ja vaikutukset suureen osaan yhteismarkkinoista, ’erittäin vakavien’ rikkomisten ohjeellisessa kuvauksessa ei sitä vastoin mainita mitään sellaista vaatimusta, että rikkomisen olisi todellisuudessa vaikutettava tai aiheutettava seurauksia jollakin erityisellä maantieteellisellä alueella (asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 150 kohta).

66 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin toteaa lisäksi ylimääräisenä perusteluna katsovansa, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kartellilla on ollut todellinen vaikutus kyseisiin markkinoihin.

67 Tältä osin on korostettava, että kantajien olettamus, jonka mukaan komissio olisi tilanteessa, jossa se päättäisi tukeutua kartellin todelliseen vaikutukseen vahvistaessaan sakon määrää, velvollinen näyttämään tieteellisesti toteen markkinoihin kohdistuvan huomattavan taloudellisen vaikutuksen olemassaolon ja kyseisen vaikutuksen ja rikkomisen välisen tosiasiallisen syy-yhteyden olemassaolon, on hylätty oikeuskäytännössä.

68 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin useaan otteeseen todennut, että kartellin todellinen vaikutus markkinoihin on katsottava riittävästi toteen näytetyksi, jos komissio kykenee esittämään konkreettisia ja uskottavia aihetodisteita, jotka osoittavat kohtuullisella todennäköisyydellä, että kartelli on vaikuttanut markkinoihin (ks. esim. asia [T-241/01,] Scandinavian Airlines System v. komissio, [tuomio 18.7.2005,] 122 kohta; asia T-59/02, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3627, 159–161 kohta; asia T-43/02, Jungbunzlauer v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3435, 153–155 kohta; asia T-329/01, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3255, 176–178 kohta ja asia T-322/01, Roquette Frères v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3137, 73–75 kohta).

69 Tältä osin on huomautettava, että kantajat eivät ole kiistäneet edellä 13 kohdassa esitettyjen sellaisten seikkojen aineellista paikkansapitävyyttä, joihin komissio on tukeutunut todetessaan, että kartellilla oli todellinen vaikutus markkinoihin, eli siihen, että hinnat laskivat silloin, kun kartellisäännöistä poikettiin, ja nousivat voimakkaasti muina ajanjaksoina, myyntimääriä ja hintatasoja koskevien tietojen vaihtamista koskevan järjestelmän käyttöönottoon, kartellin jäsenten huomattavaan yhteenlaskettuun markkinaosuuteen sekä siihen, että kunkin kartelliin osallistuneen yrityksen markkinaosuus säilyi suhteellisen vakaana koko rikkomisen ajan. Kantajat ovat ainoastaan väittäneet, etteivät kyseiset seikat olleet omiaan osoittamaan, että kyseisellä rikkomisella olisi ollut todellinen vaikutus markkinoihin.

70 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että komissio voi oikeutetusti ottaa edellisessä kohdassa mainitut seikat huomioon päätyäkseen siihen toteamukseen, että rikkomisella on ollut todellinen vaikutus markkinoihin (ks. vastaavasti [em.] asia Jungbunzlauer v. komissio, tuomion 159 kohta; [em.] asia Roquette Frères v. komissio, tuomion 78 kohta; [em.] asia T-59/02, Archer Daniels Midland, tuomio 27.9.2006, 165 kohta; [em.] asia T-329/01, Archer Daniels Midland v. komissio, [tuomion] 181 kohta ja yhdistetyt asiat T-259/02–T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 285–287 kohta).

71 Kantajien sen väitteen osalta, jonka mukaan oikeudenkäyntiaineistoon sisältyy esimerkkejä siitä, ettei kilpailusääntöjen vastaisia sopimuksia ole noudatettu, on todettava, ettei pelkästään sen perusteella, etteivät kartellin jäsenet ole aina noudattaneet sopimuksia, voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että kartellilla on ollut vaikutus markkinoihin (ks. vastaavasti [em.] asia Groupe Danone v. komissio, tuomion 148 kohta).

72 Myöskään niitä argumentteja, joita kantajat ovat esittäneet omasta käyttäytymisestään, ei voida hyväksyä. Arvioitaessa kartellin vaikutusta markkinoihin ei nimittäin merkitystä ole sillä tosiasiallisella käyttäytymisellä, jonka yritys väittää omaksuneensa, vaan huomioon on otettava vain rikkomisen kokonaisuuden vaikutukset (asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2597, 167 kohta). Vastaavasti komissiota ei voida arvostella siitä, että se on [riidanalaisen] päätöksen 303 perustelukappaleessa todennut, ettei sen päätelmiä, jotka koskivat rikkomisen todellisia vaikutuksia markkinoihin, voitu asettaa kyseenalaiseksi alkuperäisen tutkimuksen perusteella. Alkuperäiseen tutkimukseen sisältyvässä ekonometrisessa analyysissä käsitellään nimittäin ainoastaan kantajia koskevia lukuja.

73 Käsiteltävänä oleva kanneperuste on edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen näin ollen hylättävä perusteettomana.

74 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo lisäksi täyden tuomiovaltansa osalta ja edellä esitettyjen näkökohtien valossa, ettei ole aiheellista asettaa kyseenalaiseksi komission noudattamaa tapaa arvioida rikkomisen vakavuuden perusteella määritettävää sakon laskentapohjaa."

24 Valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusteli valituksenalaisen tuomion epäjohdonmukaisesti ja epäasianmukaisesti sekä teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että komissiolla oli oikeus sakon laskentapohjan määrittämiseksi rikkomisen vakavuuden perusteella ottaa huomioon kartellin vaikutus kyseisiin markkinoihin ilman, että sen oli osoitettava, että sopimuksilla oli tosiasiallisesti tällainen vaikutus, ja joka tapauksessa päätellessään tällaisen vaikutuksen olemassaolon pelkkien tähän suuntaan viittaavien seikkojen perusteella. Lisäksi valittajat katsovat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti tosiseikat ja KME-konsernin sille esittämät taloudelliset todisteet huomioon selvästi vääristyneellä tavalla, kun se totesi komission osoittaneen oikeudellisesti riittävällä tavalla, että sopimukset vaikuttivat markkinoihin.

25 Komissio väittää ensinnäkin, että ensimmäinen valitusperuste on tehoton. Sen mukaan valittajat eivät nimittäin esittäneet argumentteja valituksenalaisen tuomion 60–65 kohdasta, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, ettei ole tarpeen esittää näyttöä rikkomisen todellisesta vaikutuksesta markkinoihin, olipa kyse kyseisten yritysten kohtelemisesta eri tavalla tai rikkomisen vakavuudesta. Komissio katsoo, että valittajat riitauttavat ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ylimääräisenä perusteluna esittämän päättelyn, jolla kyseinen tuomioistuin toteaa valituksenalaisen tuomion 67 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa, että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kartellilla on ollut todellinen vaikutus kyseisiin markkinoihin.

26 Komissio toteaa, että ensimmäinen valitusperuste on joka tapauksessa jätettävä tutkimatta, koska se koskee tosiseikkojen ja todistusaineiston arviointia.

27 Komissio toteaa lisäksi katsovansa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli todisteita asianmukaisesti.

28 Komissio väittää lopuksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusteli valituksenalaisen tuomion asianmukaisesti erityisesti kyseisen tuomion 72 kohdassa, jossa se hylkäsi valittajien esittämät väitteet ja todisteet.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

29 Valittajat eivät kyseenalaista niitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksia, jotka liittyvät rikkomisen luokittelemiseen suuntaviivoissa tarkoitetuksi erittäin vakavaksi rikkomiseksi ja yritysten kohteluun keskenään eri tavalla markkinaosuuksien perusteella siinä tarkoituksessa, että otettaisiin huomioon kunkin yrityksen erityinen painoarvo ja siten kunkin yrityksen sääntöjenvastaisen toiminnan todellinen vaikutus kilpailuun. Valittajat riitauttavat ainoastaan kyseisen tuomioistuimen ne toteamukset, jotka koskevat kartellin todellista markkinoihin kohdistuvaa vaikutusta, joka on sakon perusmäärän määrittämistä varten huomioon otettu seikka.

30 Suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan mukaan rikkomisen vakavuutta koskevan kriteerin mukaisessa arvioinnissa on otettava huomioon rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin ainoastaan, jos se on mitattavissa.

31 Kartellin markkinoihin kohdistuvan todellisen vaikutuksen määrittäminen edellyttää kartellista johtuvan markkinatilanteen vertaamista siihen markkinatilanteeseen, joka syntyisi vapaan kilpailun seurauksena. Kun otetaan huomioon niiden tekijöiden suuri määrä, jotka voivat vaikuttaa markkinoihin, tällainen vertailu edellyttää väistämättä turvautumista olettamiin.

32 Riidanalaisen päätöksen 300 perustelukappaleessa komissio korosti, ettei ole mahdollista määrittää varmasti tapaa, jolla hinnat olisivat yli 12 vuotta kestäneen rikkomisen keston aikana kehittyneet siinä tapauksessa, ettei kartellia olisi ollut. Komissio hylkäsi ensin valittajien esittämät väitteet ja esitti sitten seikat, joiden perusteella se saman päätöksen 314 perustelukappaleessa totesi, että kilpailua rajoittavalla järjestelmällä

on kaiken kaikkiaan ollut vaikutusta markkinoihin, vaikkei tätä vaikutusta voitukaan tarkasti määrittää.

33 Riidanalaisesta päätöksestä käy siis ilmi, että komissio katsoi, ettei nyt käsiteltävässä asiassa ollut mahdollista ottaa sakon laskennassa huomioon tätä valinnaista tekijää, eli kilpailusääntöjen rikkomisen todellista vaikutusta markkinoihin, koska tämä vaikutus ei ollut mitattavissa. Valituksenalaisessa tuomiossa ei saateta kyseenalaiseksi tätä päätelmää.

34 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti valituksenalaisen tuomion 68 ja 70 kohdassa oikeuskäytännöstä, joka koskee niitä vaatimuksia, jotka liittyvät kartellin todellisen markkinoihin kohdistuvan vaikutuksen osoittamiseen. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin varmisti valituksenalaisen tuomion 69 ja 71–73 kohdassa, että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kartellilla oli todellinen vaikutus kyseisiin markkinoihin. Kuten kyseisen tuomion 66 kohdasta ilmenee, tuomioistuin tutki tämän seikan kuitenkin ylimääräisenä kysymyksenä muistutettuaan ensin saman tuomion 64 kohdassa aivan oikein, ettei kartellien todellinen vaikutus markkinoihin ole ratkaiseva arviointiperuste sakkojen suuruuden määrittämiseksi. Tästä seuraa, että valitusperuste, joka koskee tätä osaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelystä, on tehoton.

35 Joka tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vastasi päättelyllään, joka koskee kilpailusääntöjen rikkomisen todellisen markkinoihin kohdistuvan vaikutuksen osoittamista, siihen valittajien esittämään väitteeseen, joka on kuvattu yhteenvedonomaisesti valituksenalaisen tuomion 38 kohdassa ja jonka mukaan riidanalaiseen päätökseen sisältyvät perustelut ja päätelmät, jotka koskevat kartellin todellista vaikutusta markkinoihin, ovat virheellisiä, niitä ei ole tuettu tosiseikoilla ja ne ovat ristiriitaisia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että olemassa oli seikkoja, joiden perusteella voitiin todeta markkinoihin kohdistunut todellinen vaikutus, muttei saattanut kyseenalaiseksi sitä, ettei vaikutusta voida mitata tarkasti.

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siten toiminut ristiriitaisesti, kun se yhtäältä muistutti periaatteesta, jonka mukaan rikkomisen todellista markkinoihin kohdistuvaa vaikutusta koskeva peruste ei ole ratkaiseva arviointiperuste sakkojen suuruuden määrittämiseksi, ja kun se toisaalta tutki riidanalaisen päätöksen perustelut, jotka koskevat tällaisen vaikutuksen olemassaoloa.

37 Valittajat ovat näin ollen väärässä päätellessään ensimmäisen valitusperusteen sanamuodosta ilmenevin tavoin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harjoittama valvonta merkitsee sitä, että rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin olisi otettava huomioon valittajille määrätyn sakon laskentapohjan määrittämiseksi. Tämä väite perustuu virheelliselle olettamalle.

38 Arvostelusta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti valittajien sille esittämät taloudelliset todisteet huomioon vääristyneellä tavalla, ei ole väitetty, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tulkinnut talouskatsauksia virheellisesti selvästi vastoin niiden sanamuotoa (ks. vastaavasti asia C-260/09 P, Activision Blizzard Germany v. komissio, tuomio 10.2.2011, Kok., s. I-419, 57 kohta), vaan pikemminkin, että se teki ilmeisen arviointivirheen näiden talouskatsausten sisällön osalta. Valittajat eivät missään tapauksessa ole yksilöineet täsmällisesti niitä mainittujen talouskatsausten kohtia, joiden selkeän ja täsmällisen merkityksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi jättänyt ottamatta huomioon. Tästä seuraa, että tämä väite on jätettävä tutkimatta.

39 Näistä seikoista seuraa, että ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Toinen valitusperuste, joka perustuu erinäisiin liikevaihdon huomioon ottamiseen liittyviin oikeudellisiin virheisiin

Asianosaisten lausumat

40 Toinen valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 85–94 kohtaa. Valitusperusteen kohteena ovat olennaisilta osin kyseisen tuomion 90–94 kohta, joissa todetaan seuraavaa:

”90 Kantajat väittävät tältä osin yhtäältä, etteivät teollisuusputkien valmistajat voi vaikuttaa kuparin hintaan, koska se vahvistetaan [London Metal Exchangessä],

ja toisaalta, että teollisuusputkien ostajat itse päättävät, mihin hintaan metallia hankitaan. Kantajat korostavat myös sitä, ettei metallin hinnanvaihteluilla ole minkäänlaista vaikutusta niiden liikevoittoon.

91 On kuitenkin todettava, ettei ole olemassa mitään pätevää syytä sille, että kyseisten markkinoiden liikevaihto laskettaisiin siten, että tietyt tuotantokustannukset jätetään ottamatta huomioon. Kuten komissio on perustellusti todennut, kaikilla teollisuuden aloilla on sellaisia lopputuotteeseen erottamattomasti liittyviä kustannuksia, joihin valmistaja ei voi vaikuttaa mutta jotka kuitenkin merkitsevät olennaista valmistajan toimintaan vaikuttavaa tekijää ja joita ei näin ollen voida jättää ottamatta huomioon vahvistettaessa sakon laskentapohjaa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 15.3.2000, Kok., s. II-491, 5030 ja 5031 kohta). Se, että kuparin hinta muodostaa huomattavan osan teollisuusputkien loppuhinnasta tai että hinnanvaihteluihin liittyvä vaara on kuparin kohdalla huomattavasti suurempi kuin muiden raaka-aineiden kohdalla, ei horjuta kyseistä päätelmää.

92 Niiltä osin kuin on kyse kantajien sellaisista väitteistä, joilla pyritään osoittamaan, että sen sijaan, että tukeuduttaisiin relevanttien markkinoiden liikevaihtoa koskevaan perusteeseen, olisi sakkojen ehkäisevä päämäärä ja yhdenvertaisen kohtelun periaate huomioon ottaen tarkoituksenmukaisempaa vahvistaa sakkojen määrä asianomaisen alan tuottavuuden tai siihen liittyvän lisäarvon perusteella, on todettava, ettei kyseisillä väitteillä ole merkitystä. Tältä osin on ensinnäkin todettava, että rikkomisen vakavuus määritetään tukeutumalla moniin tekijöihin, joiden osalta komissiolla on harkintavaltaa (yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 65 kohta), koska pakollisesti huomioon otettavista arviointiperusteista ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa ([em.] asia Dalmine v. komissio, tuomion 129 kohta), joten komission eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana on valita harkintavaltaansa käyttäen yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta ja asetuksesta N:o 17 seuraavien

rajoitusten mukaisesti ne tekijät ja numeeriset tiedot, jotka se ottaa huomioon pannessaan täytäntöön politiikkaa, jolla varmistetaan EY 81 artiklassa määrättyjen kieltojen noudattaminen.

93 Seuraavaksi on todettava, että on kiistatonta, että tietyn yrityksen tai tiettyjen markkinoiden liikevaihto on rikkomisen vakavuuden arviointiperusteena väistämättä väljä ja epätäydellinen. Kyseisen perusteen avulla ei ole mahdollista erottaa toisistaan sellaisia aloja, joilla syntyy runsaasti lisäarvoa, sellaisista aloista, joilla syntyy niukasti lisäarvoa, eikä kannattavia yrityksiä vähemmän kannattavista yrityksistä. On kuitenkin todettava, että huolimatta liikevaihdon likimääräisestä luonteesta niin yhteisön lainsäätäjä kuin komissio ja yhteisöjen tuomioistuinkin pitävät sitä nykyään kilpailuoikeuden osalta riittävänä perusteena arvioitaessa asianomaisten yritysten kokoa ja taloudellista voimaa (ks. esim. [em.] yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 121 kohta; asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohta ja yrityskeskittymien valvonnasta 20.1.2004 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 (EUVL L 24, s. 1) johdanto-osan 10 perustelukappale ja 14 ja 15 artikla).

94 Näin ollen on todettava, että komissio on perustellusti ottanut huomioon kuparin hinnan, kun se on määrittänyt kyseisten markkinoiden kokoa.”

41 Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti yhteisön oikeutta ja esitti epäasianmukaiset perustelut, kun se hyväksyi sen, että arvioidessaan niiden markkinoiden kokoa, joihin rikkominen vaikutti, komissio tukeutui sakon vakavuustekijän määrittämiseksi markkina-arvoon, johon virheellisesti sisällytettiin kartellisoiduista markkinoista erillisillä tuotantoketjun alkupään markkinoilla saadut myyntitulot siitä huolimatta, etteivät kartellin jäsenet olleet vertikaalisesti integroituneet näillä alkupään markkinoilla.

42 Valittajat katsovat, että kuparinjalostusteollisuuteen liittyy erityispiirteitä. Ne esittävät erityisesti, että ostaja päättää kuparimetallin ostoajankohdan London Metal Exchangessä ja täten määrittää sen hinnan. Vaikka putkien valmistaja veloittaa tämän hinnan ostajalta jalostusmarginaaleineen, tämän seikan huomioon ottaminen yrityksen liikevaihdon laskemiseksi merkitsee valittajien mukaan siitä, ettei huomioon oteta kyseisten markkinoiden todellista taloustilannetta, jolle on luonteenomaista erityisesti se, että raaka-aineen kustannukset muodostavat merkittävän osan tuotteen kustannuksista ja kyseisen raaka-aineen hinta vaihtelee huomattavasti. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi nämä tosiseikat paikkansapitäviksi.

43 Valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se ei todennut, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntö ja oma ratkaisukäytäntönsä, joiden mukaan silloin, kun komissio määrittää sakon laskentapohjan ja/tai kun se soveltaa ylärajaa, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta, sen on otettava huomioon kyseisten markkinoiden erityispiirteet.

44 Valittajat väittävät lisäksi, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei erottanut valittajia niistä muista yrityksistä, joiden liikevaihtoon raaka-aineen hinta ei vaikuta yhtä merkittävästi kuin valittajien liikevaihtoon, se loukkasi syrjintäkiellon periaatetta, jonka mukaan erilaisia tilanteita on kohdeltava keskenään eri tavalla.

45 Valittajat saattavat myös kyseenalaiseksi oikeuskäytännön, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tukeutui ja joka perustuu komission harkintamarginaaliin. Valittajat väittävät, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkinut, olivatko arviointiperusteet, joita komissio käytti kartellin vakavuuden määrittämisessä, merkityksellisiä ja asianmukaisia.

46 Komissio väittää, että nyt käsiteltävä valitusperuste on jätettävä tutkimatta, sillä valittajat vaativat unionin tuomioistuinta esittämään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnista poikkeavan arvioinnin siitä, onko teollisuusputkien ala ainutlaatuinen vai ei. Lisäksi komissio kiistää sen KME-konsernin esittämän tosiseikkoja

koskevan kuvauksen paikkansapitävyyden, jonka mukaan putkien tuottajat toimivat usein asiakkaan edustajana kuparinostossa, ja sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi lausunut tästä kysymyksestä.

47 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli joka tapauksessa oikeassa todetessaan valituksenalaisen tuomion 91 kohdassa, että kaikilla teollisuuden aloilla on sellaisia lopputuotteeseen erottamattomasti liittyviä kustannuksia, joihin valmistaja ei voi vaikuttaa mutta jotka kuitenkin merkitsevät olennaista valmistajan toimintaan vaikuttavaa tekijää ja joita ei näin ollen voida jättää ottamatta huomioon vahvistettaessa sakon laskentapohjaa.

48 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli oikeassa myös todetessaan valituksenalaisen tuomion 93 kohdassa, että huolimatta liikevaihdon likimääräisestä luonteesta niin yhteisön lainsäätäjä kuin komissio ja yhteisöjen tuomioistuinkin pitävät sitä nykyään kilpailuoikeuden osalta riittävänä perusteena arvioitaessa asianomaisten yritysten kokoa ja taloudellista voimaa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

49 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi on otettava huomioon monia seikkoja, joiden luonne ja tärkeys vaihtelevat kyseessä olevan rikkomistyypin ja kyseiselle rikkomiselle tyypillisten olosuhteiden mukaan. Näitä tekijöitä voi tapauksesta riippuen olla kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevien tavaroiden volyymi ja arvo, yrityksen koko ja taloudellinen valta ja siten myös se vaikutusvalta, jota yritys on voinut käyttää markkinoilla (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 kohta).

50 Vaikka unionin tuomioistuin on katsonut, että sakon määrittämiseksi on mahdollista ottaa huomioon paitsi rikkomiseen syyllistyneen yrityksen kokonaisliikevaihto, joka osoittaa yrityksen kokoa ja sen taloudellista valtaa, myös se osa liikevaihdosta, joka tulee kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevista tavaroista ja joka on näin ollen omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta, se on myös tunnustanut, että yrityksen kokonaisliikevaihto on ainoastaan likimääräinen ja epätäydellinen osoitus yrityksen koosta (em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 121 kohta; asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 139 kohta; yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 243 kohta; asia C-397/03 P, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, Kok., s. I-4429, 100 kohta ja asia C-510/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1843, 74 kohta).

51 Unionin tuomioistuin on korostanut moneen otteeseen, ettei kummallekaan näistä liikevaihdoista pidä antaa sellaista merkitystä, joka olisi suhteeton verrattuna muihin rikkomisen vakavuuden arvioinnissa huomioon otettaviin seikkoihin (em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 121 kohta; em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 243 kohta; em. asia Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, 100 kohta ja em. asia Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, 74 kohta).

52 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei siten tehnyt oikeudellisia virheitä, kun se muistutti valituksenalaisen tuomion 93 kohdassa, että vaikka liikevaihto on rikkomisen vakavuuden arviointiperusteena väljä ja epätäydellinen, se on asianmukainen peruste arvioitaessa asianomaisten yritysten kokoa ja taloudellista voimaa.

53 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään tehnyt oikeudellista virhettä, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 91 kohdassa, ettei ole mitään pätevää syytä, joka edellyttäisi, että merkityksellisten markkinoiden liikevaihto laskettaisiin siten, että tietyt tuotantokustannukset jätetään ottamatta huomioon. Kuten julkisasiamies muistutti ratkaisuehdotuksensa 141 kohdassa, jos bruttoliikevaihto voitaisiin ottaa huomioon joissain tapauksissa mutta joissain toisissa taas ei, olisi määritettävä

jonkinlainen kynnysarvo, joka perustuisi nettoliikevaihdon ja bruttoliikevaihdon väliseen suhteeseen; tällaisen kynnysarvon soveltaminen olisi erittäin vaikeaa ja johtaisi loputtomiin ja ratkaisemattomiin oikeusriitoihin ja syrjintää koskeviin väitteisiin.

54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusteli valituksenalaisen tuomion asianmukaisesti ja tutki sen tehtäviensä mukaisesti. Koska valittajat riitauttivat liikevaihdon käyttämisen kyseisten markkinoiden koon arvioinnissa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi siis valituksenalaisen tuomion 88 kohdassa komission väitteen, jonka mukaan valittajille määrätyn sakon laskentapohja ei olisi välttämättä ollut pienempi kuin 35 miljoonaa euroa, vaikka kuparin hinta olisi vähennetty markkinoiden liikevaihdosta. Tämän jälkeen kyseinen tuomioistuin tutki valituksenalaisen tuomion 90 ja 91 kohdassa, toimiko komissio väärin ottaessaan kuparin hinnan huomioon markkinoiden koon arvioinnissa.

55 Edellä todetusta seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harjoitti valvontaa tehtäviensä mukaisesti, vastasi kanneperusteeseen, johon valittajat vetosivat, eikä tehnyt oikeudellista virhettä todetessaan valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa, että komissio otti perustellusti huomioon kuparin hinnan kyseisten markkinoiden koon määrittämiseksi.

56 Arvostelusta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tutkinut, olivatko arviointiperusteet, joita komissio käytti kartellin vakavuuden määrittämisessä, merkityksellisiä ja asianmukaisia, on muistutettava, että kilpailualan päätöksestä nostetussa kanteessa kantajan on esitettävä tältä osin perusteet eikä ole unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä tutkia viran puolesta, millaisen painoarvon komissio on antanut seikoille, jotka se on ottanut huomioon sakon suuruutta määrittäessään.

57 Toinen valitusperuste on täten perusteeton.

Kolmas valitusperuste, joka perustuu erinäisiin rikkomisen keston huomioon ottamiseen liittyviin oikeudellisiin virheisiin

Asianosaisten lausumat

58 Valittajien mukaan niiden kolmas valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 100–105 kohtaa. Valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti yhteisön oikeutta ja esitti epäselvät, epäjohdonmukaiset ja puutteelliset perustelut kyseiselle tuomiolle, kun se vahvisti riidanalaisen päätöksen sen osan, jossa komissio sovelsi virheellisesti suuntaviivoja ja loukkasi suhteellisuusperiaatetta ja yhdenvertaisuusperiaatetta, kun se korotti sakon laskentapohjaa rikkomisen keston perusteella suurimmalla mahdollisella korotusprosentilla.

59 Valittajien mukaan suuntaviivojen 1 kohdan B alakohdasta käy ilmi, että rikkomisen keston perusteella tehtävän sakkojen korottamisen tarkoituksena on ”[määrätä tehokkaita] seuraamuksia rajoituksista, jotka ovat aiheuttaneet jatkuvia haitallisia vaikutuksia kuluttajille”. Valittajat katsovat, että oikeuskäytännön mukaan rikkomisen keston ja kuluttajille aiheutuneen haitallisen vaikutuksen välillä on lisäksi oltava yhteys. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei kuitenkaan tutkinut, antoiko komissio rikkomisen vakavuutta arvioidessaan asianmukaisen painoarvon sille, että kartelliin liittyvien toimintojen intensiivisyys ja tehokkuus vaihtelivat kartellin keston kuluessa. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli siten väärässä arvioidessaan valituksenalaisen tuomion 104 kohdassa, ettei sakon laskentapohjan korottaminen 125 prosentilla ollut selvästi suhteetonta.

60 Komissio katsoo, ettei unionin tuomioistuimella ole toimivaltaa korvata ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittamaa sakon määrää koskevaa arviointia omalla arvioinnillaan. Valitusperuste on sen mukaan siis jätettävä tutkimatta.

61 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on joka tapauksessa antanut selkeän ja johdonmukaisen selityksen arvioinnilleen, jossa se vastasi kaikkiin niihin kanneperusteisiin, joihin KME-konserni vetosi.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

62 Valittajat riitauttavat kolmannella valitusperusteellaan sekä periaatteen, jonka mukaan sakon määrää on korotettava rikkomisen keston huomioon ottamiseksi, että tämän periaatteen soveltamisesta johtuvan lopputuloksen omalta osaltaan eli kyseisen rikkomisen perusteella määritetyn 35 miljoonan euron suuruisen sakon laskentapohjan korottamisen 125 prosentilla – josta jokainen 10 prosenttiyksikön korotus vastaa yhtä osallistumisvuotta – 12 vuotta ja 10 kuukautta jatkuneen kilpailusääntöjen rikkomisen keston huomioon ottamiseksi. Sakon perusmäärä on siten 56,88 miljoonaa euroa.

63 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 162 kohdassa, tätä lopputulosta koskeva arvostelu perustuu virheelliselle oletukselle siitä, että kyseinen korotus olisi ollut suuruudeltaan 125 prosenttia, sillä todellisuudessa se oli ainoastaan 62,51 prosenttia (56,88/35 = 1,6251).

64 Periaatteesta, jonka mukaan sakon määrää on korotettava rikkomisen keston huomioon ottamiseksi, on todettava, ettei ole tarpeen osoittaa aineellisesti suoraa yhteyttä rikkomisen keston ja kilpailusäännöissä tarkoitettuihin yhteisön tavoitteisiin kohdistuvien haitallisempien vaikutusten välillä.

65 Sopimuksen todellisia vaikutuksia ei näet tarvitse ottaa huomioon sovellettaessa EY 81 artiklan 1 kohtaa, jos on ilmeistä, että sopimuksen tarkoituksena on rajoittaa, estää tai vääristää kilpailua (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten

ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok., s. 429, Kok. Ep. I, s. 275). Näin on erityisesti silloin, kun sopimukset sisältävät nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevien sopimusten tavoin ilmeisiä kilpailun rajoituksia, kuten hintojen vahvistaminen ja markkinoiden jakaminen. Jos sopimuksella vahvistetaan markkinatilanne sen tekemishetkellä, sopimuksen pitkä kesto voi jähmettää markkinoiden rakenteita ja kannustaa siten kartelliin osallistuvia yrityksiä entistä vähemmän innovaatioon ja kehitystyöhön. Vapaan kilpailun palauttaminen on sitä vaikeampaa ja hitaampaa mitä kauemmin kartelli itsessään on kestänyt.

66 Vaikka kartellin intensiivisyys ja tehokkuus vaihtelevat kartellin keston kuluessa, kyseisen kartellin olemassaolo jatkuu, ja se jähmettää siten markkinoiden rakenteita entisestään.

67 Siitä tapauksesta, ettei sopimusta ole pantu lainkaan täytäntöön, on muistutettava, että suuntaviivojen 3 kohdan mukaan kilpailusääntöjen vastaisten sopimusten tai toimintatapojen tosiasiallista soveltamatta jättämistä voidaan pitää lieventävä olosuhteena, jonka perusteella sakon perusmäärää voidaan alentaa. Nyt käsiteltävässä asiassa näin ei kuitenkaan ole, koska valittajat eivät ole kiistäneet kartellin täytäntöönpanoa omalta osaltaan vaan väittävät ainoastaan, että täytäntöönpanon intensiteetin vaihtelua ja kartellin kuluttajiin kohdistuvaa todellista ja objektiivista vaikutusta ei otettu huomioon.

68 Kuluttajille tosiasiassa aiheutuneen vahingon määrittäminen voi olla vaikeaa, kun otetaan huomioon erityisesti valmistetun tuotteen hinnanmuodostukseen vaikuttavien tekijöiden suuri määrä.

69 Joka tapauksessa yhteisön lainsäätäjä on maininnut kilpailusääntöjen rikkomisen keston seikkana, joka on otettava huomioon sellaisenaan sakkojen määrää vahvistettaessa.

70 Kun otetaan huomioon nämä seikat, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toimi perustellusti, kun se hylkäsi valituksenalaisen tuomion 105 kohdassa perusteettomana kanneperusteen, joka koski sakon määrän korottamista kartellin keston perusteella.

71 Kaikesta edellä todetusta seuraa, ettei kolmas valitusperuste ole perusteltu.

Neljäs valitusperuste, joka perustuu erinäisiin valittajien yhteistyön huomioon ottamiseen liittyviin oikeudellisiin virheisiin

Asianosaisten lausumat

72 Valittajat toteavat, että niiden neljäs valitusperuste koskee valituksenalaisen tuomion 123–134 kohtaa. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti yhteisön oikeutta, kun se vahvisti riidanalaisen päätöksen sen osan, jossa komissio suuntaviivojen 3 kohdan kuudennen luetelmakohdan sekä oikeudenmukaisuuden periaatteen ja yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti jätti soveltamatta sakon alennusta valittajien hyväksi sillä perusteella, että ne olivat toimineet yhteistyössä yhteistyötiedonannon soveltamisalan ulkopuolella.

73 Valittajien mukaan ainoastaan niille määrätyn sakon määrää olisi pitänyt alentaa sillä perusteella, että ne olivat toimittaneet todisteet rikkomisen kestosta toisin kuin Outokumpu-konserni, joka oli toimittanut ainoastaan tietoja kartellin kokonaiskestosta.

74 Komissio väittää, että valitusperuste on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin KME-konserni vaatii unionin tuomioistuinta korvaamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin omalla arvioinnillaan.

75 Komissio katsoo lisäksi, että nyt käsiteltävä valitusperuste on perusteeton. Sen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi vastauksena kaikkiin KME-konsernin väitteisiin selkeän ja johdonmukaisen selityksen arvioinnilleen niistä tapauksista, joissa osittainen sakkoimmuniteetti voidaan myöntää.

76 Komission mukaan Outokumpu-konsernin sakon määrää alennettiin sillä perusteella, että komissio pystyi tämän toimittamien tietojen perusteella selvittämään asiaa ja tutkimaan todisteita. Komissio katsoo, että valittajat ainoastaan helpottivat sen tehtävää toimittamalla todisteita. Toisin kuin valittajat väittävät valituksessaan, niille ei myöskään olisi voitu myöntää osittaista sakkoimmuniteettia sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon mukaisesti, koska tällainen immuniteetti koskee ainoastaan ”todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista”, joihin kartellin kokonaiskesto ei kuulunut.

77 Lopuksi komissio toteaa, että osittaisen sakkoimmuniteetin soveltaminen valittajien esittämässä tapauksessa olisi vastoin yhteistyötiedonannon D kohtaa, jonka mukaan yritykselle määrätyn sakon määrää voidaan alentaa, jos tämä toimittaa komissiolle tietoja, asiakirjoja tai muita todisteita, jotka auttavat rikkomisen todistamisessa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

78 On muistutettava, että yhteistyötiedonannon mukaan yritykselle jätetään määräämättä sakko tai sille määrätyn sakon määrää alennetaan huomattavasti ainoastaan siinä tapauksessa, että tämä toimittaa ensimmäisenä komissiolle ratkaisevia todisteita, jotka auttavat kartellin olemassaolon todistamisessa.

79 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli valituksenalaisen tuomion 144 ja 145 kohdassa valittajien ja Outokumpu-konsernin yhteistyön olosuhteita. Kyse on kuitenkin tosiseikkoja koskevista huomioista ja arvioinneista, joita unionin tuomioistuimen ei kuulu tutkia muutoksenhaun yhteydessä.

80 Kun otetaan huomioon toteamus, jonka mukaan valittajien yhteistyö komission kanssa ajoittui Outokumpu-konsernin yhteistyötä myöhempään ajankohtaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toimi perustellusti, kun se valituksenalaisen tuomion 147 kohdassa totesi, etteivät valittajat ja Outokumpu-konserni olleet toisiinsa verrattavissa tilanteissa eikä valittajia siten syrjitty.

81 Valittajat eivät täsmennä, millä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin niiden mukaan teki oikeudellisen virheen valituksenalaisen tuomion 130 ja 131 kohdassa esittämässään päättelyssä, eivätkä erityisesti selitä, miten jo komission tiedossa olevien todisteiden toimittaminen oikeuttaisi lieventävänä olosuhteena sakkojen määrän alentamiseen suuremmalla syyllä kuin uusien tietojen toimittaminen komissiolle tätä aikaisempana ajankohtana. Tästä seuraa, että kolmas väite on liian epätäsmällinen ja se on siten jätettävä tutkimatta.

82 Kaikesta edellä todetusta seuraa, että neljäs valitusperuste on osittain jätettävä tutkimatta ja se on osittain perusteeton.

Viides valitusperuste, joka perustuu tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden loukkaamiseen

Asianosaisten lausumat

83 Valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi virheellisesti unionin oikeutta ja loukkasi valittajien perusoikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa täysimääräisesti ja tehokkaasti, kun se ei tutkinut perusteellisesti ja tarkasti niiden väitteitä ja kun se tukeutui liiallisesti ja kohtuuttomasti komission harkintavaltaan.

84 Valittajat väittävät, että komission harkintamarginaalia ja tuomioistuimen pidättyväisyyttä koskevaa periaatetta ei nykyään pitäisi enää soveltaa, koska unionin oikeudelle on nykyään luonteenomaista se, että komission määräämät sakot ovat määrältään erittäin suuria, mihin usein viitataan osoituksena unionin kilpailuoikeuden muuttumisesta tosiasiallisesti luonteeltaan rikosoikeudelliseksi.

85 Sitä paitsi EY 81 artiklan 3 kohdassa määrätyn poikkeuksen suora sovellettavuus, joka otettiin käyttöön asetuksella N:o 1/2003 ja jolla korvattiin tätä edeltänyt lupajärjestelmä, jo määritelmänsä mukaan poistaa komissiolta kaiken harkintamarginaalin kilpailusääntöjen soveltamisessa ja edellyttää siis erittäin vähäistä pidättyvyyttä tuomioistuimilta, jotka valvovat komission suorittamaa kilpailusääntöjen soveltamista yksittäistapauksissa.

86 Valittajat väittävät lisäksi, ettei komission harkintamarginaalia voida perustella sillä, että se on väitetysti pätevämpi tutkimaan monitahoisia tosiseikkoja tai taloudellisia kysymyksiä. Valittajat toteavat tästä, että niin unionin tuomioistuin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinkin ovat harjoittaneet tyydyttävästi erityisen tiukkaa tuomioistuinvalvontaa monitahoisissa tapauksissa.

87 Valittajat esittävät myös, että kun otetaan huomioon se, että EY 229 artiklassa ja asetuksen N:o 1/2003 31 artiklassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle annetaan täysi harkintavalta, kyseisen tuomioistuimen ei pitäisi tunnustaa komissiolle harkintamarginaalia sakon määrän eikä myöskään komission sen laskennassa käyttämän menetelmän asianmukaisuuden ja oikeasuhteisuuden osalta. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tutkittava, miten komissio arvioi lainvastaisen menettelyn vakavuutta ja kestoa kussakin tapauksessa, ja se voi siis korvata komission arvioinnin omalla arvioinnillaan poistamalla sakon tai alentamalla tai korottamalla sen määrää.

88 Valittajat muistuttavat myös, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, ettei hallinto-oikeuden täytäntöönpano hallinnollisilla päätöksillä ja sakoilla sinällään ole vastoin ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, joka on allekirjoitettu Roomassa 4.11.1950 (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus), 6 artiklan 1 kappaletta. Hallinto-oikeuden täytäntöönpanossa on kuitenkin noudatettava riittävän tiukkoja menettelyllisiä takeita, ja siihen on sovellettava tehokkaiden oikeussuojakeinojen järjestelmää, johon sisältyy täysi harkintavalta hallinnollisten päätösten tuomioistuinvalvonnassa. Oikeus ”tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa” on kirjattu myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklaan.

89 Komissio väittää ensinnäkin, että viides valitusperuste on liian yleisluonteinen ja epätäsmällinen, jotta unionin tuomioistuin voisi tutkia sen. Komissio toteaa, ettei KME-konserni riitauta komission päätöksiin kohdistuvan tuomioistuinvalvonnan perusrakennetta eikä esitä mitään sellaisia seikkoja, jotka selittäisivät, miltä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen viittaukset komission harkintavaltaan osoittaisivat, ettei kyseinen tuomioistuin tutkinut asianmukaisesti riidanalaisen päätöksen sisällön lainmukaisuutta KME-konsernin toisen, kolmannen ja neljännen kanneperusteen perusteella.

90 Lopuksi komissio katsoo, että KME-konserni ainoastaan viittaa ”syytteisiin” ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleeseen muttei tarkastele niitä päätelmiä, joita näiden perusteella olisi tehtävä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

91 Viidennellä valitusperusteellaan valittajat riitauttavat sekä sen, miten komission laaja harkintavalta oli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan otettava huomioon, että sen tavan, jolla kyseinen tuomioistuin tosiasiallisesti tutki riidanalaisen päätöksen. Valittajat vetoavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan ja perusoikeuskirjaan esittämättä kuitenkaan täsmällisesti, riitauttavatko ne tältä osin tuomioistuinvalvontaa koskevat periaatteet vai sen tavan, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nyt käsiteltävässä asiassa harjoitti mainittua valvontaa.

92 Tehokkaan oikeussuojan periaate on eräs unionin oikeuden yleisperiaatteista, ja se on nykyisin ilmaistu perusoikeuskirjan 47 artiklassa (ks. asia C-279/09, DEB, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13849, 30 ja 31 kohta; asia C-457/09, Chartry, määräys 1.3.2011, Kok., s. I-819, 25 kohta ja asia C-69/10, Samba Diouf, tuomio 28.7.2011, Kok., s. I-7151, 49 kohta).

93 Toimielinten päätösten tuomioistuinvalvonnasta määrätään perussopimuksissa. Laillisuusvalvonnan, josta määrätään nykyisin SEUT 263 artiklassa, lisäksi asetuksissa säädettyjen seuraamusten osalta on määrätty täyden harkintavallan valvonnasta.

94 Laillisuusvalvonnasta unionin tuomioistuin on todennut, että vaikka komissiolla on harkintavaltaa taloudellisissa asioissa aloilla, joilla on tehtävä monitahoisia taloudellisia arviointeja, se ei tarkoita sitä, että unionin yleisen tuomioistuimen on pidättäydyttävä valvomasta sitä, miten komissio on tulkinnut taloudellisia seikkoja. Unionin yleisen tuomioistuimen on paitsi tutkittava erityisesti esitettyjen todisteiden aineellinen paikkansapitävyys, luotettavuus ja johdonmukaisuus myös tarkistettava, ovatko nämä todisteet kaikki ne merkitykselliset seikat, jotka on otettava huomioon monitahoisen tilanteen arvioinnissa, ja voivatko kyseiset todisteet tukea päätelmiä, jotka niistä on tehty (ks. asia C-12/03 P, komissio v. Tetra Laval, tuomio 15.2.2005, Kok.,

s. I-987, 39 kohta ja asia C-525/04 P, Espanja v. Lenzing, tuomio 22.11.2007, Kok., s. I-9947, 56 ja 57 kohta).

95 Kilpailusääntöjen rikkomisesta asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että sakon suuruutta määritettäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto.

96 Oikeuskäytännössä on todettu, että sakkojen suuruuden määrittämiseksi on otettava huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja kaikki muut tekijät, jotka voivat vaikuttaa kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuuden arviointiin, kuten kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus yhdenmukaistetun menettelytavan luomisessa, hyöty, jonka ne ovat saaneet näistä menettelytavoista, yritysten koko, kyseisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu Euroopan yhteisön tavoitteiden toteuttamiselle (ks. em. yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 129 kohta; em. yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 242 kohta ja asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7415, 96 kohta).

97 Lisäksi oikeuskäytännössä on todettu, että huomioon on otettava objektiivisia tekijöitä, kuten kilpailunvastaisten menettelytapojen sisältö ja kesto, niiden lukumäärä ja intensiteetti, asianomaisten markkinoiden laajuus ja valtion talouselämän perusteille aiheutunut vahinko. Selvityksessä on otettava huomioon myös vastuussa olevien yritysten suhteellinen merkitys ja markkinaosuus sekä mahdollinen kilpailusääntöjen rikkomisen uusiminen (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 91 kohta).

98 Näiden seikkojen suuri määrä edellyttää komissiolta sitä, että se tutkii kilpailusääntöjen rikkomisen olosuhteet perin pohjin.

99 Avoimuuden varmistamiseksi komissio antoi suuntaviivat, joissa se tarkentaa, millä tavalla se ottaa kilpailusääntöjen rikkomisen kunkin olosuhteen huomioon ja mitä seurauksia niistä voi olla sakon määrän kannalta.

100 Suuntaviivoissa – joissa oikeuskäytännön mukaan vahvistetaan käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista komissio voi poiketa yksittäistapauksessa vain, jos se perustelee kyseisen poikkeamisen syillä, jotka ovat sopusoinnussa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa (em. asia Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, 91 kohta) – ainoastaan kuvataan komission kilpailusääntöjen rikkomisen tutkinnassa käyttämä menetelmä ja arviointiperusteet, jotka se sitoutuu ottamaan huomioon sakon määrän vahvistamiseksi.

101 On syytä muistuttaa unionin toimielinten toimia koskevasta perusteluvelvollisuudesta. Tällä velvollisuudella on erityisen suuri merkitys nyt käsiteltävässä asiassa. Komission on perusteltava päätöksensä ja erityisesti selitettävä huomioon ottamistaan seikoista tekemänsä punninnat ja arvioinnit (ks. vastaavasti em. asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomion 87 kohta). Tuomioistuimen on varmistettava viran puolesta, että päätöksessä on esitetty perustelut.

102 Lisäksi unionin yleisen tuomioistuimen on harjoitettava sille kuuluvaa laillisuusvalvontaa niiden seikkojen perusteella, jotka kantaja on esittänyt niiden kanneperusteiden tueksi. Tässä laillisuusvalvonnassa unionin yleinen tuomioistuin ei voi tukeutua komission harkintavaltaan, kun kyse on niiden seikkojen valinnasta, jotka on otettava huomioon sovellettaessa suuntaviivoissa mainittuja arviointiperusteita, ja näiden seikkojen arvioinnista, perusteena sille, ettei mainittu tuomioistuin harjoita oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja koskevaa perinpohjaista laillisuusvalvontaa.

103 Laillisuusvalvontaa täydentää täysi harkintavalta, joka on annettu unionin tuomioistuimille asetuksen N:o 17 17 artiklalla ja nyttemmin asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla SEUT 261 artiklan mukaisesti. Tämän harkintavallan nojalla unionin yleinen tuomioistuin voi täten paitsi pelkästään tutkia seuraamuksen laillisuuden myös korvata komission arvioinnin omallaan ja siten poistaa määrätyn sakon taikka uhkasakon tai alentaa tai korottaa sen määrää (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 692 kohta).

104 On kuitenkin korostettava, ettei täyden harkintavallan käyttö vastaa viran puolesta suoritettavaa valvontaa, ja muistutettava, että menettely unionin tuomioistuimissa on kontradiktorista. Lukuun ottamatta oikeusjärjestyksen perusteisiin pohjautuvia perusteita – kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttuminen –, jotka unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta, kantajan on esitettävä kyseistä päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi.

105 Tämä menettelyä koskeva edellytys ei ole ristiriidassa sen säännön kanssa, jonka mukaan silloin, kun kysymys on kilpailusääntöjen rikkomista koskevasta oikeudenkäynnistä, komission on esitettävä selvitys niistä rikkomisista, jotka se on katsonut tapahtuneeksi, ja oikeudellisesti riittävä näyttö kilpailusääntöjen rikkomisen tunnusmerkit täyttävistä tosiseikoista. Kantajan puolestaan on oikeudenkäynneissä yksilöitävä ne riidanalaisen päätöksen osat, jotka se riitauttaa, muotoiltava tätä koskevat väitteet ja esitettävä todisteet, joita voidaan pitää painavina osoituksina siitä, että sen väitteet ovat perusteltuja.

106 Perussopimuksissa määrätty valvonta merkitsee siis sitä, että unionin yleinen tuomioistuin harjoittaa sekä oikeudellisiin seikkoihin että tosiseikkoihin kohdistuvaa valvontaa ja että sillä on toimivalta arvioida todisteita, kumota riidanalainen päätös tai muuttaa sakkojen määrää. SEUT 263 artiklassa määrätty laillisuusvalvonta, jota

täydentää asetuksen N:o 1/2003 31 artiklassa säädetty sakon määrää koskeva täysi harkintavalta, ei siis ole ristiriidassa perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa.

107 Tästä seuraa, että viides valitusperuste on perusteeton siltä osin kuin se koskee tuomioistuinvalvontaa koskevia sääntöjä suhteessa tehokkaan oikeussuojan periaatteeseen.

108 Siltä osin kuin nyt käsiteltävä valitusperuste koskee sitä tapaa, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin harjoitti riidanalaiseen päätökseen kohdistunutta valvontaansa, tämä valitusperuste samastuu toiseen, kolmanteen ja neljänteen valitusperusteeseen, jotka unionin tuomioistuin on jo tutkinut.

109 Tästä on todettava, että vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi useaan otteeseen – muun muassa valituksenalaisen tuomion 35–37, 92, 103, 115, 118, 129 ja 141 kohdassa – komission ”harkintavaltaan”, ”huomattavaan harkintavaltaan” tai ”laajaan harkintavaltaan”, tällaiset maininnat eivät estäneet sitä harjoittamasta velvollisuutensa mukaisesti täysimääräistä ja kokonaisvaltaista valvontaa sekä oikeuskysymysten että tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta.

110 Kaikesta edellä todetusta seuraa, ettei viides valitusperuste ole perusteltu.

111 Täten ainuttakaan valitusperustetta, johon KME-konserni on vedonnut, ei voida hyväksyä, ja valitus on näin ollen hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

112 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla valitusmenettelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista ja koska KME-konserni on hävinnyt asian, KME-konserni on velvoitettava korvaamaan tässä oikeusasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) KME Germany AG, KME France SAS ja KME Italy SpA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset